

29.6.2011

Kantele eläväksi

Merkittävä museosoitinhanke on toteutettu Nurmeksessa

Kun soittimen tehtävänä on tuottaa ääntä, on äänetön museosoitin kuollut. Kantele eläväksi -hanke on kouluttanut Nurmeksen museon henkilökuntaa mittaamaan, kuvaamaan ja luetteloimaan kanteleita. Mittauksen ja tutkimisen tavoitteena on löytää ne kanteleet, joista on mielekästä tehdä soitinkopio. Soitinkopion avulla voidaan tutkia, miten alkuperäinen soitin on toiminut. Sillä voidaan tuottaa musiikkia ja tehdä kantele jälleen eläväksi.

Kolmivuotisessa hankkeessa on voitu toteuttaa keskeiset tavoitteet, jotka asetettiin. Nurmeksen museon kanteleet tutkittiin, kuvattiin ja tiedot vietiin Kantapuu-tietokantaan. Samalla luotiin perusteita ja opas kanteleiden luokittelulle ja valokuvaukselle. Nurmeksen museon kokoelmissa olevasta kanteleesta numero 1626 rakennettiin kopio. Kanteleen kopion rakentamisen pohjana oli Rauno Niemisen kehittämä soitinkopiointimenetelmä. Kanteleen 1626 kopio on valmis ja sitä voi kuulla hankkeen loppukonsertissa Ikolan talolla 3.7.2011 klo 15. Konsertissa soittavat MuT Arja Kastinen, MuT Rauno Nieminen ja MuT Timo Väänänen.

Konsertissa julkaistaan myös Kantele eläväksi -kirja, joka sisältää kanteleiden luokitteluoppaan sekä ohjeita luettelointiin ja kuvaamiseen. Lisäksi kirjassa käsitellään laajasti kanteleiden elvytystä, tieteellistä ja taiteellista tutkimusta.

Hanke on saanut rahoitusta Museovirastolta ja sen toteuttajina ovat toimineet Nurmeksen museo, MuT Rauno Nieminen ja MuT Timo Väänänen.

Lisätietoja:

kantele.net/kantele-elavaksi

Meri-Anna Rossander
Museonjohtaja
Nurmeksen museo
Kotiniementie 2
75530 Nurmes
+358 040 1045152
meri.rossander@nurmes.fi

Rauno Nieminen
Urpunistinkatu 7
39500 IKAALINEN
Rauno.Nieminen@ippnet.fi
www.raunonieminen.com
+358 50 3387783

Timo Väänänen
Kelohongantie 7
15200 Lahti
kanneltaja@me.com
timo.maanite.fi
+358 40 5227188

Kirjan esipuhe:

Museoiden tehtävänä on kulttuuriperinnön säilyttäminen tuleville sukupolville sekä kulttuuriperintöön liittyvän tiedon, tarinoiden ja elämysten välittäminen yleisölle. Museolaissa museoiden tehtäväksi määritellään kulttuuri- ja luonnon- perintöä koskevan tiedon saatavuuden edistäminen. Tämän tehtävän puitteissa museoiden tulee tallentaa ja säilyttää aineellista ja visuaalista kulttuuriperintöä, harjoittaa siihen liittyvää tutkimusta, opetusta ja tiedonvälitystä sekä näyttely- ja julkaisutoimintaa. (Museolaki 887/2005). Museon ja sen kokoelmien tulee olla kaikkien kansalaisten saavutettavissa. Saavutettavuus on asiakkaiden erilaisten tarpeiden huomioimista kaikessa museotoiminnassa ja asiakkaan museokäynnin kaikissa vaiheissa. (<http://www.museot.fi/mita-museot-tekevat>)

Nurmeksen museo käynnisti vuonna 2009 Kantele eläväksi -tutkimushankkeen. Hankkeen tavoitteena on yhden esineryhmän – kanteleen – avulla tutkia, miten kulttuuriperintöön liittyvän tiedon, tarinoiden ja elämysten välittäminen yleisölle voisi tapahtua ja miten tulisi harjoittaa siihen liittyvää tutkimusta, opetusta ja tiedonvälitystä sekä näyttely- ja julkaisutoimintaa.

Monissa Suomen museoissa siirretään nykyisin esineiden tietoja verkkopalveluihin, mutta uutta tietoa ei siinä yhteydessä monestikaan kerätä. Vanhat ja usein hyvin puutteelliset tiedot ja valokuvat siirretään sellaisenaan verkkoon. Tässä yhteydessä olisi hyvä tarkistaa ja ajanmukaistaa museon kokoelmissa olevien soitinten luettelointi ja tiedot. Tähän työhön tämä opas antaa uusia näkökulmia. Soittimesta yleensä ja kanteleista erityisesti olisi hyvä olla saatavissa oikeat, paik- kansa pitävät perustiedot riittävällä tasolla. Tämä antaisi jo suurimmalle osalle internetin käyttäjistä riittävää tietoa – soitintutkija ja -rakentaja voi hyvät esitiedot saatuaan päätellä, onko lähdeettävä museoon tekemään tarkempia tutkimuksia. Tässä julkaisussa mennään myös osittain soitintutkijan ja -rakentajan työn puolelle ja annetaan jonkinlainen kuvan siitä, minkälaisia tietoja he soittimesta tutkivat. Museosoittimia käyttävät lähteinään myös monien muiden alojen tutkijat. Samalla haetaan rajaa, mikä on museon tehtävä ja mistä alkaa tutkijan työ.

Hankkeen aikana käynnistettiin kanteleiden kuvaus- ja luetteloitintyö, mutta suunniteltiin myös, miten ja minkälaisia elämyksiä museossa voitaisiin tuottaa kanteleesta. Kun soittimen tehtävänä on tuottaa ääntä, on äänetön museosoitin kuollut. Kanteleiden mittauksen ja tutkimisen tavoitteena on löytää ne kanteleet, joista on mielekästä tehdä soitinkopio. Soitinkopion avulla voidaan tutkia, miten alkuperäinen soitin on toiminut. Sillä voidaan tuottaa musiikkia ja tehdä kantele jälleen eläväksi. Soittimen rakentaminen ja soittaminen on näiden alojen ammattilaisten työtä, mutta näistä aiheista voidaan museoon järjestää, opetusta, kursseja, luentoja, konsertteja sekä muita tapahtumia.

Kolmivuotisessa hankkeessa on voitu toteuttaa keskeiset tavoitteet, jotka asetettiin. Ensimmäisenä vuonna toiminta painottui Nurmeksen museoon. Museon kanteleet tutkittiin, kuvattiin ja tiedot laitettiin Kantapuu -tietokantaan. Samalla luotiin perusteita kanteleiden luokittelulle ja valokuvaukselle. Toisena vuonna Nurmeksen museon kokoelmissa olevasta kanteleesta numero 1626 rakennettiin kopio. Kopioinnin yhteydessä nousi esiin kysymys kanteleen elvytyksestä Suomessa ja siitä, minkälaisia tavoitteita ja filosofioita soitinrakentajilla voi olla. Kanteleen kopion rakentamisen pohjana oli Rauno Niemisen kehittämä soitinkopiointimenetelmä, jonka toimivuutta on peilattu tässä julkaisussa paimensoiton kautta.

Kantele eläväksi -hanke on ehtinyt vaikuttaa myös muiden alalla toimivien museoiden, soitinrakentajien ja muusikoiden toimintaan. Hanketta on esitelty Kaustisella maailman

kanteleentutkijoiden seminaarissa vuonna 2010 ja Pohjoismaisessa soitinrakentajasymposiumissa vuonna 2011. Juhana Nyrhinen, Timo Väänänen ja Rauno Nieminen olivat luennoimassa vaskikanteleista ja kielten merkityksestä kanteleen sointiin Runolaulu-Akatemian perustamisseminaarissa Kuhmossa lokakuussa 2010. Kantele eläväksi -hanke on ollut esillä monissa tapahtumissa, seminaareissa ja lehdistössä.

Suomen Kansansoitinmuseon johtaja Kari Dahlblom on tilannut useilta soitinrakentajilta kopioita museonsa soittimista: Ari-Pekka Paasonen (Jyväskylä), Anthony Thompson (Saarijärvi), Jyrki Pölkki (Leppävirta), Rauno Nieminen (Ikaalinen) ja Juhana Nyrhinen (Kuru). Nyrhinen on rakentanut kopioita Varloin, Heinäveden ja Ontrei Malisen kanteleesta. Pölkki on rakentanut kopioita Leppävirtalaisesta viisikielisestä kanteleesta ja keskisuomalaisesta Juho Tammisen kanteleesta. Ari-Pekka Paasonen on rakentanut kopioita keskisuomalaisesta kanteleesta.

Museomestari Simo Suni on rakentanut kopioita Perniön museon kokoelmassa olevasta livana Shemeikan kanteleesta. Suni on rakentanut jo yli kaksikymmentä kannelta ja tutkinut erilaisten metallien valmistusta ja käyttöä kanteleiden kielissä. Rauno Nieminen rakensi Tukholman Musiikkimuseoon kopion museon kokoelmassa olevasta Ukko Parpein kanteleesta vuonna 2010.

Kun tietoisuus museokanteleiden kopioiden rakentamisesta on projektin aikana kasvanut, ovat useat muusikot tilanneet rakentajilta museomallien mukaan rakennettuja kanteleita. Kokemuksistaan näiden kanteleiden soitosta kertovat mm. Kari Dahlblom, Pauliina Syrjälä ja Timo Väänänen. Kanteleensoittaja Arja Kastinen on soittanut useilla museokanteleen kopioilla ja hän sai ensimmäisenä käyttöönsä kopion kanteleesta numero 1626.

Kesäkuussa 2011 on kansanmusiikkifestivaali Sommelen ohjelmassa koverokanteleen rakennus- ja soittokurssi. Kurssilla rakennetaan kopioita Ontrei Malisen kanteleesta. Opettajina toimivat Arja Kastinen, Rauno Nieminen ja Juhana Nyrhinen. Kansainvälisellä leirillä on oppilaita Japanista Saksasta ja Suomesta. Nurmeksen museon ja Sommelo-festivaalin yhteistyönä toteutetaan Kantele eläväksi -konsertti Nurmeksen museon Ikolan Pirtissä 3.7.2011 klo 15.00. Konsertissa kuullaan Rauno Niemisen, Timo Väänänen ja Arja Kastinen soittoa museokanteleiden kopioilla.

Soitintutkimuksessa museokokoelmilla on keskeinen merkitys, kun halutaan tutkia historiallisia soittimia. Kantele eläväksi -hankkeessa on käsitelty useita aiheita soitinten museoinnista, kopioinnista, elvyttämisestä, tutkimisesta ja soittimien palautuksesta elämään muusikoiden työvälineinä. Monet näistä aihealueista ovat niin laajoja, että emme ole kyenneet niitä tyhjentävästi käsittelemään. Toivottavasti tämä julkaisu voi antaa kuitenkin jonkinlaisen käsityksen siitä, mistä on kysymys, jos joku muusikko haluaa tehdä musiikkia jonkun historiallisen soittimen kopiolla. Siitähän tässä on kysymys. Soittimen funktio on tuottaa ääntä ja lopputuote on musiikki, ei soitin. Toivomme, että tämä projekti antaa tietoa museoiden henkilökunnalle, soitinrakentajille, muusikoille ja kaikille asiasta kiinnostuneille ja toimii enemmänkin keskustelun avaajana kuin loppuraporttina.

Lopuksi haluamme esittää kiitokset kaikille projektissa mukana olleille muusikoille, rakentajille, tutkijoille ja henkilöille, jotka ovat lähteneet mukaan hankkeeseen. Kiitokset Museovirastolle hankkeen rahoituksesta ja Nurmeksen museolle ja sen henkilökunnalle hyvästä ideasta museon esineiden elävöittämisestä ja Kantele eläväksi -hankkeen toteuttamisesta. Kantele eläväksi -konseptia saa vapaasti kopioida Suomen kaikissa museoissa. Tehdään kantele eläväksi!

6.6.2011 Rauno Nieminen ja Timo Väänänen